

УДК [37.338:004.9:331.108.4]:37.091.12:37.018.46

DOI 10.18372/2786-5487.1.16659

Самко Алла 

кандидат педагогічних наук,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України,
м. Київ, Україна

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ У ЗАКЛАДАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто вплив інформаційних технологій на професійний розвиток педагогічного персоналу закладів післядипломної педагогічної освіти. Зазначено, що інформаційні технології відкривають додаткові можливості для безперервного розвитку педагогів, отриманні знань у процесі навчання в післядипломній педагогічній освіті.

Ключові слова: безперервний професійний розвиток, інформаційні технології, педагогічний персонал, післядипломна педагогічна освіта.

Annotation. The article considers the influence of information technologies on the professional development of pedagogical staff of postgraduate pedagogical education institutions. It is noted that information technologies open additional opportunities for continuous development of teachers, gaining knowledge in the learning process in postgraduate pedagogical education.

Key words: continuous professional development, information technology, teaching staff, postgraduate pedagogical education.

В умовах сьогодення людина має постійно вчитися, і саме навчання протягом життя стає формою захисту особистості проти невизначеності та

непередбачуваності. Педагоги, в силу специфіки професійної діяльності залучаються до безперервного процесу навчання протягом усього самостійного життя та набувають нові знання й компетенції. Саме тому, проблема професійного розвитку педагогічного персоналу в системі післядипломної педагогічної освіти набуває особливої актуальності в умовах упровадження в сферу освіти нових інформаційних технологій, що призводить до зміни ролі викладача в освітньому процесі, його педагогічних поглядів і методологічних підходів.

Розбудова відкритої освіти в Україні в умовах глобальної кризи на фоні пандемії, відкриває нові можливості для вдосконалення професійного розвитку педагогів, спонукає до пошуку нових ідей, способів організації навчання. Ми спостерігаємо істотний ривок у розвитку змішаного навчання та дистанційної освіти, що спричинило активну розробку електронних платформ, програмного забезпечення та електронних освітніх ресурсів, тобто, освіта стала відкритою, а проблема безперервного професійного розвитку педагогічного персоналу закладів післядипломної педагогічної освіти у таких умовах актуальною. Зауважимо, що жоден навчальний заклад у системі освіти не має таких потужних можливостей впливу на процес стимулювання професійно-особистісного саморозвитку педагогів, як система післядипломної педагогічної освіти, якій належить пріоритетна функція у спрямуванні фахівців на професійний саморозвиток «упродовж життя».

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що основою професійного саморозвитку є особистісний саморозвиток, який спрямований на становлення творчої індивідуальності педагога. Як зазначають дослідники [1], саморозвиток – це прагнення людини до виявлення, усвідомлення та вдосконалення своїх особистісних якостей. Цей процес розглядається як становлення й інтеграція в педагогічній діяльності особистісних, професійних якостей і здібностей, методологічних, методичних, дослідницьких знань і вмінь, але головне – це активне якісне перетворення педагогом свого внутрішнього світу, яке приводить, власне, до самоактуалізації та реалізації його творчого потенціалу.

Професійно-особистісний саморозвиток ми визначаємо як інтегративний процес свідомого особистісного становлення, заснований на взаємодії внутрішньо значущих і активно-творчо сприйнятих зовнішніх факторів. Особистісними механізмами саморозвитку є самопізнання, саморефлексія, самовизначення, самопроекування, саморегуляція, самоосвіта, самоактуалізація, реалізація творчого потенціалу, різноманітні форми дослідницької діяльності. Результатом професійного розвитку педагога стає його готовність до якісного виконання роботи, відповідно до сучасних вимог, можливість застосування отриманих знань, умінь і навичок у професійній діяльності, сформованість нових компетенцій, необхідних для реалізації новітніх стандартів освіти, здійснення безперервної освіти дорослих.

Ми погоджуємося з точкою зору дослідників [2, с. 245], які розглядають професійний розвиток педагогічних працівників в умовах відкритої освіти, як процес (діяльність), націлений на розвиток професійної компетентності фахівця, який забезпечується постійною трансформацією його професійного системного мислення, регульованого суспільними вимогами та індивідуальними потребами, тісно пов'язаними з реальною життєдіяльністю та навчанням упродовж життя з використанням різних форм і методів відкритої освіти, зокрема з використанням інформаційних технологій та електронних освітніх ресурсів.

Ситуація в освіті, спричинена пандемією COVID-19, кардинально змінила консервативне ставлення до цифрових технологій в академічному середовищі, зокрема, відкритої післядипломної педагогічної освіти. На думку В. Олійника, відкрита освіта принципово відрізняється від традиційної й більшою мірою відповідає цілям, завданням і змісту інформаційного суспільства [3, с. 41]. Її загальна модель передбачає: відкритість освіти у майбутньому; інтеграцію всіх способів пізнання людиною світу; вільне користування інформаційними ресурсами; особисту спрямованість процесу навчання; розвиток інформаційної культури тощо. В. Биков [4] наголошує, що в учасників навчального середовища, завдяки його відкритості, є можливість самим здобувати потрібні

дані/відомості, користуватися необмеженими інформаційними ресурсами та інформаційно-комунікаційними технологіями.

Відкритість післядипломної педагогічної освіти передусім характеризується такими показниками:

- наявним мережевим освітнім простором, який створено для вільного користування відкритим контентом та електронними освітніми ресурсами;

- компетентнісно орієнтованою спрямованістю процесу навчання на курсах підвищення кваліфікації та впродовж всього міжкурсowego періоду;

- гнучкістю організації освітнього процесу; індивідуалізацією, свободою вибору форм і змісту навчання, глибиною й обсягом освітньо-професійних програм, тривалістю і темпами навчання;

- різноманітністю і різновекторністю освітніх послуг;

- індивідуалізацією навчання на основі врахування особливостей кожного слухача шляхом модернізації змісту, добору інноваційних методів і засобів навчання, активізації самостійної діяльності; поглибленням і розширенням джерельно-інформаційної бази;

- функціональністю, гнучкістю, модульністю, наявністю вбудованих засобів розробки та редагування відкритого освітнього контенту тощо [5].

Як зазначає В. Сидоренко, у системі відкритої освіти створено умови для безперервного навчання впродовж усього життя, доступності в отриманні знань, відповідно до запитів і потреб особистості та суспільства. Основним чинником забезпечення відкритості освіти є її технологічність, що ґрунтується на використанні цифрових технологій, ресурсів мережі Інтернет, технологій дистанційного навчання, що забезпечують інтенсифікацію, безперервність та індивідуалізацію навчання. Дослідниця наголошує, що саме відкритість є ключовою характеристикою освітнього процесу на курсах підвищення кваліфікації, що сприяє орієнтації навчального контенту на слухача як суб'єкта освітньої діяльності [5]. Основним компонентом відкритого освітнього середовища є електронні освітні ресурси: електронне навчання; мобільне навчання; мережеве навчання; змішане навчання; перегорнуте навчання;

взаємонавчання тощо. Крім того, у системі формальної й неформальної освіти з'являється велика кількість навчальних онлайн-платформ, які є доступними широкому загалу. Відкриті освітні ресурси надають доступ до матеріалів курсів, навчальних модулів, підручників, відео-, тестів, будь-яких інших інструментів, матеріалів або методів та використовуються для підтримки доступу до знань.

Потрібно наголосити, що викладач перестає бути єдиним джерелом інформації для тих, хто навчається. Стрімкий прогрес цифрових технологій і нові вимоги суспільства потребують від педагога постійного вдосконалення цифрових компетентностей. Саме він повинен організувати процес навчання таким чином, щоб перетворити традиційне освітнє середовище на високотехнологічну, сучасну систему, що відповідає вимогам інформаційного суспільства. Викладач повинен вміти застосовувати новітні цифрові засоби, створювати відповідне середовище для своїх учнів, знати шляхи та способи безпечного поведіння в мережі Інтернет, а також бути здатним захищати особисту інформацію в цифровому просторі. Тому для педагога нагальною потребою є формування його цифрової компетентності.

Як бачимо, знання, як ключовий показник якості освіти й кваліфікації працівника, вже не є визначальним фактором професійної підготовки педагога. Сучасний, конкурентоспроможний, успішний освітянин зобов'язаний демонструвати стійкі навички використання інформаційно-цифрових технологій, критичного мислення, стратегічного планування та здатність гнучко реагувати на зміни потреб суспільства. Крім базових цифрових компетентностей (підготовка текстових документів, порівняльних таблиць, презентацій, тестів тощо), педагог повинен володіти інноваційними практиками для впровадження таких моделей навчання, як адаптивне навчання, синхронне й асинхронне навчання, змішане навчання, самостійно спрямоване навчання, дистанційне навчання, хмарне та мобільне навчання, віртуальний клас, перевернутий клас, система управління e-learning, система управління навчальним процесом, персоналізація, цифровий сторітеллінг тощо [6].

Нова роль викладача у відкритій післядипломній педагогічній освіті зумовлює потребу у використанні в освітньому процесі електронних лекторів, тренажерів, підручників, енциклопедій, розробленні ситуаційно-рольових та інтелектуальних ігор, моделюванні процесів і явищ; забезпеченні дистанційної форми навчання, проведенні інтерактивних освітніх конференцій, побудові системи контролю й перевірки знань і вмінь, створенні та підтримки сайтів навчальних закладів, презентації навчального матеріалу, здійсненні проєктної та дослідницької діяльності тощо [7]. Використання засобів мультимедіа в освітньому процесі сприяє посиленню мотивації слухачів до навчання, реалізації соціальної мети – інформатизації суспільства, інтенсифікації процесу навчання, розвитку особистості та навичок самостійної роботи з навчальним матеріалом, підвищенню ефективності навчання шляхом його індивідуалізації.

Підсумовуючи, зазначимо, що цифрові технології активно впливають на процес навчання в післядипломній освіті, оскільки змінюють традиційний алгоритм передання знань і методи навчання. В системі відкритої післядипломної педагогічної освіти вони відкривають додаткові можливості для безперервного професійного розвитку педагогічного персоналу, доступності в отриманні знань, відповідно до запитів і потреб особистості та суспільства.

Список використаних джерел

1. Сущенко Л.О. (2009). Стимулювання професійного самовдосконалення вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти: автореф. дис. канд. пед. наук. Київ.

2. Петренко Л.М., Романова Г.М., Пуховська Л.П., Султанова Л.Ю. & Олешко П.С. (2021). Моделі неперервного професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників у контексті відкритої освіти. *Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди*, 243-250.

3. Олійник В. В. (2018). Роль та місце відкритої освіти в інформаційному суспільстві. *Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент*. Київ, 38-52.
4. Биков В. Ю. (2008). Моделі організаційних систем відкритої освіти. Київ, Україна: Атіка, 684.
5. Сидоренко В.В. (2019). Забезпечення якості освітнього процесу курсів підвищення кваліфікації за різними моделями і формами навчання в умовах відкритої освіти. *Вісник післядипломної освіти*, 7 (36), 82-88.
6. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи (2019). URL: <https://lib.iitta.gov.ua/718371>
7. Самко А.М. (2021). Цифрова компетентність педагогічного персоналу в системі післядипломної педагогічної освіти. *Освітня аналітика України*, 2 (13), 33-44.